

Julkinen talous

Heikolta näyttää

- » Talouskasvu ei ole vielä kukaan alijäämää
- » Veropolitiikan linja säilyy, vaikka hallitus vaihtui
- » Verohallinnon toimeenpanemat uudistukset aiheuttivat kunnille kassavajeen
- » Kunnat korottavat veroprosenttejaan

LISÄTIETOJA

Johtaja Elina Pylkkänen
(09) 2535 7340
elina.pylkkanen@labour.fi
www.labour.fi

VALTIONTALOUDESSA EI YLLÄTYKSIÄ

Valtiontaloudessa näkyvät edelleen finanssi- ja eurokriisin jälkeiset, alijäämää kasvattaneet epätasapainon jäänteet, vaikka talous kasvaa viidettä vuotta peräkkäin ja usean vuoden menokuri on kerryttänyt pysyvää solakoitumista valtiontalouden menopuolelle. Alijäämää on ylläpitänyt tulojen hidas karttuminen, koska veropolitiikka on ollut keventävää viime vuosina.

Kokonaisveroaste on tippunut lyhyessä ajassa kahdella prosenttiyksiköllä vuodesta 2016, jolloin se oli 44,1 prosenttia. Muutokset kokonaisveroasteessa kertovat verotuksessa tapahtuvista muutoksista, sillä talouskasvu on ollut kyseisinä vuosina vakaasti lähes 3 prosenttia.

Vaikka työn verotusta on kevennetty vuosi toisensa perään ja vaikka työllisyys on kasvanut ennätystahtia vuodesta 2016 lähtien, eivät kulutukseen kohdistuvat verot ole kompensoineet tuloverotuksen kevennyksiä verokertymissä. Ansiotulojen veropohjasta tosin noin kolmannes on etuus- ja eläketuloja, joiden kasvua on jarrutettu indeksijäädytyksillä monena vuotena peräkkäin.

Kuluvan vuoden osalta ei valtion tuloissa eikä menoissa tapahdu suuria muutoksia verrattuna vuoteen 2018. Ensi vuoden tulojen ja menojen kehitys riippuu kesällä työnsä aloittaneen hallituksen vielä sopimatta olevasta aikataulusta kaavailuissa menolisäyksissä, investoinneissa sekä toisaalta verotuksessa. Ennusteissa oletamme päätösperäisten menojen kasvavan jo ensi vuonna yli miljardilla eurolla, jolloin osa hallitusohjelmaan kirjatuista menolisäyksistä tulee toteutettavaksi vasta myöhemmin hallituskaudella.

Veropolitiikassa pääministeri Rinteen hallitus näyttää olevan hyvin samoilla linjoilla edeltäjänsä kanssa. Työn verotusta ollaan keventämässä ja haitta- ja muita kulutusveroja puolestaan kiristämässä. Vuodelle 2020

kaavailut veroperustemuutokset eivät kevennysten eikä kiristysten osalta ole kovinkaan merkittäviä. Siten valtiovarainministeri Lintilän peräänkuuluttama ennustettavuus ja jatkuvuus on verotuksen osalta toteutumassa talouspolitiikassa.

KUNNILTA JÄÄ MILJARDI SAAMATTA

Kuntasektorin budjettitasapainoa ovat horjuttaneet viime hallituskaudella toteutunut kiky-sopimus ja voimakkaasti eteenpäin jyrätty sote-uudistus. Toisaalta edellytykset tasapainoon ovat periaatteessa olleet hyvät, sillä kuntien vuosituloista noin 20 miljardia euroa kertyy ansiotuloveroista ja siten työllisyyden kasvu ja työttömyyden väheneminen ovat kuntatalouden kannalta erittäin keskeisiä.

Kiky-sopimus leikkasi erityisesti kunnallisveron tuottoa. Verotuloja vähensi yli puolen miljardin euron veronkevennys, josta pääsivät osallisiksi myös eläkeläiset. Niin ikään julkisen sektorin työntekijöiden lomarahaleikkaus ja palkansaajien sotu-maksukorotukset leikkaavat kunnallisverotuottoa. Vuonna 2018 kunnallisveron tuotto aleni lähes kahdella prosentilla työllisyyden ennätyksellisestä kasvusta huolimatta. Palkansaajien sotu-maksut nousevat edelleen vuosittain aina vuoteen 2020 saakka, ja lomarahaleikkausten on määrä jatkaa vuoteen 2019 saakka, vaikka niitä onkin kompensoitu nk. kertaerillä. Myöskään vastaavasti työnantajien alennetut sotu-maksut, jotka lähtökohtaisesti kasvattavat puolestaan yritysten verotettavaa tuloa, eivät täysimääräisesti kartuta kuntien kassaa, sillä kuntien osuus yhteisöverotuotosta on noin 30 prosenttia ja valtion noin 70 prosenttia.

Kiky-sopimukseen sisältyneet lisätunnit puolestaan leikkasivat kuntien valtionosuuksia, mitä perusteltiin sil-

lä, että lisätunnit vähensivät kuntien tarvetta työvoimallisyksiin. Myös lomarahaleikkaukset ja työnantajien alennetut sotu-maksut leikkasivat valtionosuuksia vastaavalla laskennallisella summalla.

Vaikka sote-uudistusta ei toteutettukaan viime hallituskaudella, valmistautuivat kunnat eri tavoin tulevaan muutokseen, koska lähtökohtana oli se, että sote-palveluiden järjestämisvastuu siirtyisi kunnilta kokonaan pois ja vastuun ottaisivat perustettavat maakunnat. Monissa kunnissa investoitiin suuriin terveyskeskus- ja sairaalahankkeisiin, jotta alueen palvelutuotanto olisi turvattu jatkossakin. Rakennusinvestoinnit näkyivät selvänä piikinä myönnettyissä rakennuslupahakemuksissa ja aloitetuissa rakennusprojekteissa. Joissakin kunnissa puolestaan pidättydyttiin kokonaan kyseisen hallinnonalan kehittämisestä ja tarpeellisistakin satsauksista.

Vuosi 2019 ei tuo helpotusta kuntatalouteen, vaikka työllisyysaste on korkeampi kuin koskaan 90-luvun laman jälkeen. Tuloverotilitykset kuntasektorille ovat kuluvaan vuonna noin miljardi euroa vähemmän kuin 2018, eivätkä kunnat ole pystyneet ennakoimaan menetystä ja varautumaan siihen. Verohallinnon ilmoituksen mukaan tilitysten vaje johtuu tämän vuoden alussa tapahtuneesta ennakonpidätysmenettelyn muutoksesta ja tulorekisterin käyttöönottoon liittyvistä ongelmista. Ongelma on vakava, sillä kuluvan vuoden tulomenetystä kasvattavat edelleen vielä veronpalautukset, jotka peritään kunnilta loppuvuonna. Vaikka kyseessä ei sinänsä olekaan tulojen väheneminen kuntasektorilta, lisäävät tälle vuodelle kasaantuvat tilitysviiveet kuntien velanottoa hallinnollisten virheiden vuoksi.

Vuonna 2020 kuntien talous vahvistuu osaltaan Verohallinnon virheiden korjaantumisen vuoksi ja toisaalta myös siksi, että alustavien tiedustelujen mukaan yli 80 kuntaa aikoo nostaa kunnallisveroprosenttia. Myös kuntien valtionosuuksien indeksijäädytys loppuu ensi vuoden alusta, mikä kasvattaa valtionosuuksia noin miljardilla eurolla.

SOSIAALITURVARAHASTOT EDELLEEN PLUSSALLA

Sosiaaliturvarahastojen talouden ennustetaan vahvistuvan edelleen. Sosiaalivakuutusmaksujen perustana oleva palkkasumma kasvaa 3,5 prosenttia tänä ja ensi vuonna, koska työllisyys kasvaa ja ansiotaso nousee. Myös eläkerahastojen sijoitustuottojen ennustetaan kasvavan heikohkon vuoden 2018 jälkeen.

Eläkemenot kasvavat eläkeläisten määrän ja eläkekattuman vuoksi, vaikkakin työeläkkeiden indeksikorotukset jäävät mataliksi hitaan inflaation vuoksi. Sen sijaan työttömyysturva- ja muut sosiaaliturvaetuudet ovat vuodesta 2016 lähtien alentuneet työttömyyden pienentymisestä. Verrattuna eläkemenoihin näiden osuus on kuitenkin vain vajaa viidennes.

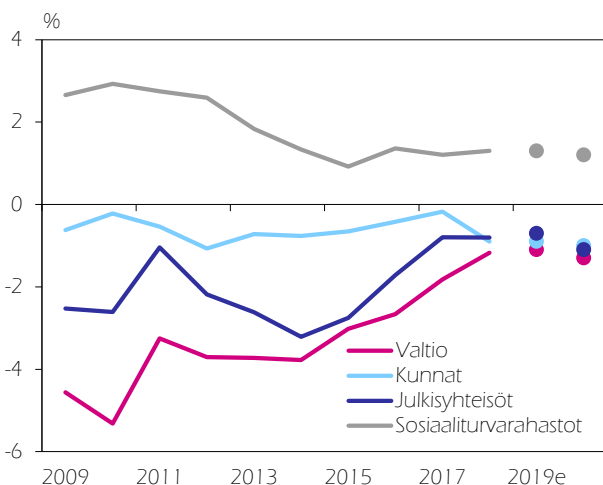
Sosiaaliturvarahastojen tulon ennakoitaan kasvavan hieman menoja nopeammin, ja sektorin ylijäämä on noin 1,6 prosenttiin suhteessa bkt:en.

EDP-VELKASUHTEESSA EI MUUTOSTA

Koko julkisen talouden velkaantumista kuvaava nk. EDP-velka on nyt jo 60 prosentin viiterajan alapuolella. Velkasuhde taittui itse asiassa jo vuonna 2016. Ennustemme mukaan julkisen talouden sulautettu velka suhteessa bkt:en olisi 58,7 prosenttia tänä vuonna ja lähes samalla tasolla myös ensi vuonna.

Myös julkisyhteisöjen alijäämä pienenee koko ajan talouskasvun jatkuessa. Vaikka valtio ja kunnat jäävät selvästi vielä tänä ja ensi vuonna alijäämäisiksi, paikkaa sosiaaliturvarahastojen ylijäämä em. sektorien alijäämää siten, että julkisyhteisöjen yhteenlaskettu rajoitusjäämä nousee lähelle nollaa tänä vuonna ja pysyttelee nollan tuntumassa myös ensi vuonna. ■

JULKISYHTEISÖJEN RAHOITUSJÄÄMÄ % BKT:STA 2009–2020

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

JULKISEN TALouden keskeisiä lukuja

	2018	2019e	2020e
Veroaste (%)	42,7	42,2	41,9
Menoaste (%)	53,6	52,9	52,8
Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä (Mrd. €)	-1,8	-1,7	-2,6
valtio	-2,8	-2,7	-3,3
kunnat	-2,0	-2,0	-2,4
soturahastot	3,0	3,1	3,0
Julkinen bruttovelka, EDP-velka (Mrd. €)	137,5	139,9	142,7
% bkt:sta	59,3	58,7	58,6
Valtion velka (Mrd. €)	105,0	105,4	106,4
% bkt:sta	45,2	44,3	43,7

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos